

קול צופיין

קול צפ"ך נשאו קול יחדו ירננו

גיליון כ"ב
1025

סוכות תשפ"א | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים

ושמחת בחגך

הודאה בארבעת המינים על כל סוג הפירות

המצווה לשמוח בחג הסוכות כתובה שלוש פעמים בתורה. הפעם הראשונה היא בספר ויקרא (כג) בהקשר לאסיף: "אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי באספכם את תבואת הארץ וכו'. ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר פת תמרים וענף עץ עבת וערבי נחל ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים". ללמדך כי השמחה עם ארבעת המינים היא הודאה לה' על כל הפירות שאנו אוספים ומביאים לביתנו. זו הסיבה שהתורה לא קראה לאתרוג בשמו, אלא "פרי עץ הדר", כי באמצעותו אנו רוצים להודות על יופי הפירות שמסמנו לנו שהם בשלים וגם מעורר בנו את הרצון לאוכלם, בכפות תמרים אנו מודים על כל הטעם המיוחד של הפירות, ובהדסים אנו מודים על הריח הטוב של כל הפירות כולם ובערבי הנחל אנו מודים על כל עצי הסרק, שבזכותם יש אוכל לבעלי החיים. העולם נראה יותר יפה, וגם איכות האוויר משתפרת מאוד. "שברא בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם".

ושמחת אתה וביתך

הפעם השנייה שבה מוזכרת השמחה היא בפרשת "ראה". "חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים באספך מגרנד ומיקבד: ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך". הראשונה שהוא צריך לשמח היא אשתו. שנאמר "ושמחת אתה וביתך" (דברים יד). אחר כך לשמח את בני ביתו, שנאמר "ובנך ובתך". ובגמרא (סוכה כז ע"ב): "תנו רבנן מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פני רבי אליעזר רבו בלוד ברגל. אמר לו אלעאי אינך משובתי הרגל שהיה רבי אליעזר אומר משבח אני את העצלנין שאין יוצאין מבתיהן ברגל דכתיב 'ושמחת אתה וביתך'".

לשמח גר, יתום ואלמנה

המשך הפסוק מדבר על שמחת "עבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך". אי אפשר שלא להזכיר את לשון הרמב"ם בהקשר זה. "וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל (דברים ט"ו) לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל

ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש, אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו. ועל אלו נאמר (הושע ט') 'זבחיכם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם' ושמחה כזו קלון היא להם שנאמר (מלאכי ב') "וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם" (רמב"ם הלכות יום טוב ו ית. וראה עוד הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק יא הלכה טו).

עיקר השמחה בבית המקדש

הפעם השלישית שבה מוזכרת שמחה בסוכות היא השמחה הגדולה שתהיה בבית המקדש שנאמר: "שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' פי יברכה ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיו והיית אך שמח" (טו טו).

והשמחה שם הייתה מיוחדת במינה. "תנו רבנן, מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה ממימינו. ומי שלא ראה ירושלים בתפארתה, לא ראה כבוד נחמד ממימינו. ומי שלא ראה בית המקדש בבנינו, לא ראה בנין מפיאר מעולם" (סוכה נא).

שמחה גם כשאין בית המקדש בנוי

כיוון שהתורה ציוותה על שמחה באופן זה, המצווה הזאת תקפה גם בימינו שאין בית המקדש קיים. וכך אומרת הגמרא: "תנו רבנן: חייב אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל, שנאמר 'ושמחת בחגך', במה משמחם? בין. רבי יהודה אומר: אנשים בראוי להם, ונשים בראוי להן. אנשים בראוי להם - בין, ונשים במאי? תני רב יוסף: בבבל - בבגדי צבעונין, בארץ ישראל - בבגדי פשתן מוהציון". וכמוכן שבימינו משמח אדם את בני ביתו בראוי להם.

אין שמחה אלא ביין

וממשיכה הגמרא שם: "תניא, רבי יהודה בן בתירא אומר: בזמן שבית המקדש קיים - אין שמחה אלא בבשר, שנאמר 'וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ה' אלהיך'. ועכשיו שאין בית המקדש קיים - אין שמחה אלא ביין, שנאמר 'ויין ישמח לבב אנוש'" (פסחים דף קט עמוד א).

יש שואלים למה אין היום שמחה בבשר, הרי גם היום יש בשר. וצריך לומר כי הבשר שמשמח הוא בשר השלמים שהוקרב בבית המקדש. אבל בשר אחר הוא משביע אבל לא משמח. לעומת זאת יין משמח גם בימינו למרות שאין בית המקדש קיים.

שלוש שמחות, שלוש סוכות

כנגד שלוש הפעמים שמוזכרת בתורה השמחה בחג, יש שלוש פעמים שמוזכרת בתורה המילה סוכה. "בסכת תשבנו שבעת ימים כל האזרח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֶּכֶת: לְמַעַן יָדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם" (ויקרא כג מב-מג). שניים בכתיב חסר ואחד בכתיב מלא. ויש הסבר גדול ויפה מהאר"י הקדוש על שלוש הפעמים הללו (שער הכוונות - דרושי חג הסוכות דרוש ד).

קרבות כפולים

ניתן להבין את מעלת חג הסוכות דרך הקרבות שלו. שכידוע לכולנו יש שלושה רגלים שבהם יש חובת עלייה לרגל, קרבן חגיגה. שמחה וכד'. ויש ראש השנה וכיפור שאין בהם חובת עלייה ושמחה וכד'. ההבדל בניהם ניכר גם בקרבות.

שבראש חודש, פסח ושבעות קרבות המוספים הם "פְּרִים בְּנִי־בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִים". "וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת". לעומתם בראש השנה ובכיפור קרבות המוספים הם אחרים. "פֶּר בְּנִי־בָקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִים". וכן "וְשִׁעִיר־עִזִּים אֶחָד חֲטָאת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם".

ההבדל הוא בכך ששלושת הרגלים הם על יציאת מצרים, מתן תורה ועניי הכבוד שהיו בה.

לעומתם חגי תשרי הם על התחדשות השנה החדשה, שיש בה תשובה וגאולה. וגם קריאה מחודשת של התורה. ולכן שמחת תורה הוא כמו כל חגי חודש תשרי האחרים, וקרבותיו הם לא כמו של שלושת רגלים אלא כמו של ראש השנה ויום כיפור. "בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לְכֶם כֹּל־מִלֶּאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ: וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֵיהּ אִשֶׁה רִיחַ נִיחַח לַה' פֶּר אֶחָד אֵיל אֶחָד כִּבְשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שְׁבַע תְּמִימִים" וגם שעיר לחטאת.

האם חג הסוכות הוא משלושת הרגלים או מחגי תשרי?

חג סוכות נמנה גם הוא בשלושת הרגלים בפרשת "ראה" ונמנה גם בחגי תשרי, ולכן יש בו גם שמחה על יציאת מצרים וגם עבודה רוחנית על התחדשות השנה החדשה בתשובה. על הכפילות של חג סוכות ניתן ללמוד מכך שבכל יום מימי החג יש 14 כבשים. שבעה כנגד שלושת הרגלים

ושבעה כנגד חגי תשרי. גם בפרים יש בו כפילות משולשת, שבמקום פרי אחד של חגי תשרי או שני פרים של הרגלים יש בסוכות שבעים פרים. ניתן גם ללמוד על הכפילות של סוכות מהצורה שבה מתארת לנו התורה את החג פעמיים בפרשת "אמור". "וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הִזָּה חַג הַסֹּכֹת שְׁבַעַת יָמִים לֵה': בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא קֹדֶשׁ כָּל מִלְאכְתָּ עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ: שְׁבַעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אִשֶׁה לֵה' בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ יְהִיָּה לְכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶׁה לֵה' עֲצַרְתָּ הוּא כָּל מִלְאכְתָּ עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ: אֲלֶּה מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אוֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ לְהַקְרִיב אִשֶׁה לֵה' עֲלֵיהּ וּמִנְחָה זֶבַח וְנִסְכִּים דָּבָר יוֹם בַּיּוֹם: מִלְבָּד שְׁבַעַת ה' וּמִלְבָּד מִתְּנוּתֵיכֶם וּמִלְבָּד כָּל דְּרִיקָם וּמִלְבָּד כָּל נְדִבְתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לֵה'" (ויקרא כג לג-לד).

ומיד אחר כך: "אֲךָ בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפֹּכֶם אֶת תְּבוּאֹת הָאָרֶץ תַּחֲנוּ אֶת חַג ה' שְׁבַעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שְׁבַתוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שְׁבַתוֹן: וְלִקְרַחְתֶּם לְכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר פֶּתֶת תְּמָרִים וְעֵנָף עֵץ עֵבֶת וְעֵרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם שְׁבַעַת יָמִים: וְחַגְתֶּם אֹתוֹ חַג לֵה' שְׁבַעַת יָמִים בְּשָׁנָה חֲקֹת עוֹלָם לְדַרְתֵּיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲנוּ אוֹתוֹ: בַּסֶּכֶת תִּשְׁבּוּ שְׁבַעַת יָמִים כָּל הָאָזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַסֶּכֶת: לְמַעַן יָדְעוּ דַרְתֵּיכֶם כִּי בַסֶּכֶת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת מוֹעֲדֵי ה' אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (ויקרא כג לט-מד).

שמחה עם אור מימות המשיח

השמחה של סוכות יש בה אור מימות המשיח. כך במשנה שאומרת כי "בְּכָל יוֹם מִקְרִיפִין אֶת הַמְּזֻבָּח פְּעַם אַחַת וְאוֹמְרִים אֲנָּה ה' הוֹשִׁיעָה נָּא, אֲנָּה ה' הַצְּלִיחָה נָּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֲנִי וְהוֹ הוֹשִׁיעָה נָּא, אֲנִי וְהוֹ הַצְּלִיחָה נָּא" (סוכה מה ע"א).

ומסביר רש"י בפירושו ראשון "אני והו - בגימטריא אנה ה". ויש שואלים: למה להתפלל בגימטרייה ולא במפורש? אלא שבמפורש אנו אומרים "אנה א-דני הושיעה נא" ומכוונים "אנה הויה וכו'". ואילו בגימטרייה אנו אומרים "אנה הויה הושיעה נא" בגימטרייה של השם המפורש. שהשם הזה לא נאמר

אלא בבית המקדש. ובסוכות נמשכת עלינו קדושה מהעתיד ואנו אומרים את התפילה שהיא הכי קרובה לשם המפורש שאומרים בימות המשיח.

כך אנו רואים במשנה (סוכה נא ע"א) שמתארת את שמחת בית השואבה ואומרת: "וּמְנוֹרוֹת שֶׁל זָהָב הָיוּ שָׁם, וְאֶרְבָּעָה סְפָלִים שֶׁל זָהָב בְּרִאשֵׁיהֶם, וְאֶרְבַּע סְלָמוֹת - עַל כָּל מְנוֹרָה וּמְנוֹרָה, וְאֶרְבָּעָה יָדָיִם מִפְּרָחֵי כְהֵנָּה, וּבִידֵיהֶם פְּדֵי שָׁמֶן שֶׁל מֵאָה וְעֶשְׂרִים לוֹג, וְהֵם מְטִילִים לְתוֹךְ כָּל סֶפֶל וְסֶפֶל. מִבְּלֵאֵי מִכְּסֵי הַכֹּהֲנִים וּמִהַמְּיַנִּיחֵם, מִהֵן הָיוּ מִפְּרָעִי, וּבָהֶם הָיוּ מְדַלְקִין, וְלֹא הָיְתָה חֲצַר בִּירוּשָׁלַיִם שֶׁלֹּא הָיְתָה מְאִירָה מֵאוֹר בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה".

וזה כמובן לא אור טבעי, אלא אור אלוהי שמתגלה באור של מנורות הזהב הללו. ואין האור הזה אלא מאור העתיד שכתוב כי לעתיד ה' יפרוס על ירושלים סוכת עורו של לווייתן. "וְהִשְׁאָר - פּוֹרְסוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם, וְזִיוו מִבְּהֵיק מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, שְׁנֶאֱמַר, (ישעיה ס) "וְהִלְכּוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמְלָכִים לְנוֹגַהּ זֶרְחָךָ" (ב"ב עה ע"א).

שמחה בצל הקורונה

למדנו שמצוות שמחה קיימת בסוכות גם כשאין בית המקדש קיים. וברור שגם השנה יש חובה לשמוח ולא לדבר על דברים שמעציבים. ומי שמתבונן רואה כי יש שתי סיבות גדולות לשמחה, אחת "בעשה טוב", שירדו לנו השנה גשמי ברכה גדולים והכנרת עדיין מלאה מים מגשמי הברכה של החורף, ובמיוחד שאנו יודעים שגשמי ברכה הם הארת פנים של ה'.

הארת הפנים הזו גורמת לאומות העולם לרצות להצטרף לברכה, כאמור במזמור "למנוצח בנגינות" (תהילים סז) שכאשר ה' מאיר לנו פנים, "אֱלֹהִים יְהַנְּנוּ וַיִּבְרְכְּנוּ יָאֵר פְּנֵינוּ אֲתַנּוּ סֵלָה". אומות העולם שמות לב ומודות לו. "יודוך עמים אֱלֹהִים יודוך עמים כָּלֶם. במיוחד שהארץ נותנת יבולה. "אֶרֶץ

נִתְּנָה וַיְבֹלֶה יְבֹרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבֹרְכֵנוּ אֱלֹהִים וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אִפְסֵי אֶרֶץ". היראה הזו מביאה את איחוד האמירויות ואת בחרין להצטרף לצד שלנו. ואחרים בעקבותיהם.

הברכה הזאת מביאה לנו בעיקר עלייה מוגברת של יהודים לארץ ישראל. פי שתיים ופי שלוש מכל שנה אחרת אפילו בתוך הגל הראשון והשני. הכול בגלל שהם רואים את הברכה הגדולה של ארץ ישראל לעומת כל מקום אחר. מאידך, אנו רואים גם את ה"סור מרע" בשנה זו. חוסל המחבל הגדול סולמני - גדול צוררינו שהסית עמים רבים נגדנו. הסית את הסורים ואת החיזבאללה, את החמאס ואת כל אלה שסביבנו. שנהא תהומית מהסוג של המן הרשע, רק שהיכולת שלו לא כמו של המן.

ביחד איתו נשרפה השנה ביירות עם כל מצבורי הנשק שלה. "ההרשעה כולם בעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ". כך נחלש כל ציר הרשע העולמי. המטבע של טורקיה מתרסקת. לבנון חדלת פרועון ואין להם דלק, חשמל, מים, ממשלה, יבוא וייצוא. המטבע של איראן התרסקה גם כן, 24 שריפות היו להם במתקני הגרעין שלהם על ידי כוח לא ידוע. וגם בסוריה חגיגה לעיניים, רבע מכלל הנ"מ שלהם חוסל בתקיפות חוזרות ונשנות.

אנו צריכים לשמוח על כל הטוב שאלוקים נתן לנו בשנה האחרונה. וכל הצער של הקורונה הוא כאין ואפס לעומת כל הטוב שאלוקים נתן לנו השנה.

ברור שגם השנה יש חובה לשמוח. שתי סיבות גדולות לשמחה הן אחת ב"עשה טוב", שירדו לנו השנה גשמי ברכה גדולים שיש בהם הארת פנים של ה', ומאידך ב"סור מרע", שבשנה זו חוסלו גדולי צוררינו

עלייה לרגל בימינו

לראות את פני ה' אלהיך שלש פעמים בשנה

עלייה לרגל מחו"ל

לראות הדר קדשו ובית שכינתו

לכאורה משמע שמי שגר בחו"ל פטור מלעלות שלוש פעמים בשנה. שהרי אין פה ארצה. אמנם מצינו אנשים שעלו מבבל, ולכן אנו קובעים את בקשת הגשמים רק בז' בחשוון עד שיגיע אחרון שבשיראל לבבל, ומשמע שגם מבבל היו עולים לרגל, אמנם אין זו ראייה גמורה על חובת לעלות לרגל ליושבי חו"ל כי יהודים הודרו במצוות עלייה לרגל ועלו גם מחו"ל אע"פ שאינם חייבים.

מצוות עלייה לרגל נאמרה כמה פעמים בתורה, ובכולן תכלית העלייה היא כדי לראות את פני ה'. "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדון ה'" (שמות כג ז). ועוד אחרי חטא העגל: "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלהי ישאל: פי אוריש גוים מפניך והרחבתי את גבולך ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלהיך שלש פעמים בשנה" (שמות לד כג). שזה ציווי שלא היה יכול להיאמר בלשון זו לפני החטא.

ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלהיך

ומספר הירושלמי על השמירה שהתורה אומרת. שכך כתוב: "מעשה באחד שהניח את כריו ובא ומצא אריות סובבים אותו" אריות שומרים על התבואה שלו מהגנבים. ו"מעשה באחד שהניח בית של תרנגולים ובא ומצא חתולים מקודעים לפניו" איזה טורף שנשלח משמים שמר על התרנגולים של העולם מחמדנותם של החתולים. "חד בר נש שביק בתייה פתיח ואתא ואשכח חכינה כריכה על קרקסו". משהו השאיר את הבית פתוח, ומצא נחש ששומר על פתח ביתו מגנבים.

וכן בספר דברים "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר בחר המצות ובחר השבעות ובחר הספות ולא יראה את פני ה' רקם: איש כמתנת ידו בכרפת ה' אלהיך אשר נתן לך" (דברים פרק טז טז). שזה ציווי שיכול להיאמר רק על ידי משה.

הרמב"ם (הלכות חגיגה פרק א א) מסביר על פי הפסוקים הללו כי מצוות העלייה היא לראות הדר קדשו ובית שכינתו, "הראייה האמורה בתורה היא שנראה פניו בעזרה ביום טוב הראשון של חג וכו' ונאמר 'בבוא כל ישראל לראות כשם שהן באין להראות לפני ה' כך הם באים לראות הדר קדשו ובית שכינתו'".

רבי פינחס משתעי, הדין עובדא תרין אחין באשקלון, הוו להון קגורין נוכריאין אמרי, בדין אילין יהודאי סלקין לירושלים אגן נסבין כל מה דאית להון. מן מה דסלקון זימן להם הקדוש ברוך הוא מלאכים נכנסין ויוצאין בדימויתן. מן דנחתון, שלחון לו מקמן אמר לון און הויתון? אמר לון, בירושלם אמר לון מאן שבקתון בגו ביקא? אמרו, ולא בר נש. אמרו, ברוך הוא אלההון דיהודאי דלא שבקון ולא שביק להון.

רבי פנחס היה מספר על מעשה בשני אחים שהיו להם שכנים נכרים. אמרו השכנים, כאשר היהודים יעלו לירושלים לרגל ניקח כל מה שיש להם. כשעלו זימן להם הקדוש ברוך הוא מלאכים נכנסין ויוצאין בדימויתן והשכנים הנכרים חשבו שהם לא עזבו את ביתם. כשהודיעו היהודים לשכניהם שהם חוזרים וראו אותם פורקים את העגלות שאלו השכנים, היכן הייתם? אמרו להם: בירושלים. שאלו הנכרים, ואת מי השארתם בתוך הבית? ענו היהודים: אף אחד. אמרו השכנים, ברוך הוא אלוקי היהודים שלא עזב אותם ולא יעזוב אותם לעולם (ירושלמי פאה ז' ע"ב).

חג סוכות
נמנה גם
בשלושת
הרגלים
בפרשת
"ראה" וגם
בחגי תשרי,
ולכן יש בו
גם שמחה על
יציאת מצרים
וגם עבודה
רוחנית על
התחדשות
השנה
החדשה
בתשובה

האם עלייה דווקא ברגל?

ברמב"ם (הלכות חגיגה פרק ב ג) "כל קטן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות מירושלים להר הבית - אביו חייב להעלותו ולהראות בו כדי לחנכו במצות שנאמר יראה כל זכורך". "כן הזקן והחולה והרך והענוג מאד שאינם יכולים לעלות על רגליהן". (רמב"ם חגיגה ב א). והכוונה לעלות מעיר דוד למקום המקדש. ולמה לא יעלו על סוס ועגלה?

מכאן למד רבינו בחיי (שמות פרק כג יד) שהעלייה היא ברגל דווקא. "במדרש: (פסיקתא זוטרתא פסוק יז) 'שלש פעמים, שלש רגלים, ולהלן הוא אומר: (ישעיה כו, ו) 'תרמסנה רגל רגלי עני פעמי דלים, אזהרה ישראל שלא יעלו אלא ברגליהם, וכן הכתוב אומר: (שיר השירים ז, ב) 'מה יפו פעמיו בנעלים בת נדיב'".

והעיר המהרי"ץ חיות שבגמרא ירושלמי (פסחים פ"ד ה"ז) משמע להיפך, ששם נחלקו אילו מלאכות מותר לעשות בערב פסח. "וחכמים אומרים שלש אומניות עושין מלאכה בערבי פסחים החייטים והספרים והכובסין (שהם נצרכים לחג) ר' יוסי ב' ר' יהודה אומר אף הרצוענים (סנדלרים). ומסבירה הגמרא שרבי יוסי בר רבי יהודה התיר לסנדלרים לעבוד כי אנשים צריכים נעלים טובות לעלות לרגל. "שכן דרך עולי רגלים להיות מתקנין מנעליהן וסנדליהן במועד". וחכמים חולקים עליו כי לפי דעתם בני ישראל היו ויהיו עשירים בזמן בית המקדש ולא היו עולים ברגל אלא בסוסים וכד' "ורבנין אמרין עשירים היו ובהמה היו עולין".

שיש לו קרקע

ובירושלמי (פאה פרק א) כתוב כי רק מי שיש לו קרקע חייב לעלות. "תני והראיון. רבי יוסי בשם ר' יוחנן מי שאין לו קרקע פטור מן הראיון" וכו' "רבי יוסי בשם ריב"ל מי שאין לו קרקע פטור מן הראייה שנאמר (שמות לד כד) ולא יחמד איש את ארצך בעלתך לראות את פני ה' אלהיך". הרי מדובר במי שיש לו אדמה. ומכאן היו שלמדו שדווקא אם יש לו אדמה, אבל אם אין לו אדמה - לא חייב בעליה לרגל.

עלייה לרגל אחרי החורבן

במדרש שיר השירים רבה (פ"ד ב) "הנך יפה רעיית הנך יפה עיניך יונים". מה יונה זו אף על פי שחרב שובכה וקינה אינה מניחתו אלא חוזרת ובאה אליו, כך ישראל אף על פי שחרב בית המקדש לא ביטלו עלייתם לרגל שלש פעמים בשנה.

ובמדרש (קהלת רבה יא ב) ר' אלעזר בן שמוע הוה מטייל על כף ימא והוה עונא דישראל סלקין לרגלא לירושלם. רבי אליעזר בן שמוע היה אחר החורבן, וכשהיה על חוף הים ראה ספינות שמביאות עולים לרגל. משמע שגם לאחר החורבן היו נוהגים לעלות לרגל.

וכן כתב בספר חסידים (תר"ל) כי רבינו האי גאון היה עולה מבבל לירושלים בכל שנה בחג הסוכות, והיה מקיף את הר הזיתים בהושענא רבה ז' פעמים. ובגללם דחו את הבקשה לגשמים עד ז' חשוון גם בזמן הזה (ר"ן תענית דף ז' ע"א). שגם כיום נוהגים להתאסף מכל סביבות ארץ ישראל לעלות לירושלים ומשום כך נהגו לדחות שאלת טל ומטר בתפילה עד לז' מרחשוון.

וכן כתב בשו"ת תשב"ץ (חלק ג סימן רא) "ואמרו כי עדיין נשאר מהנסים שהיו בירושלים שלא אמר אדם לחבירו צר לי המקום כי בבית הכנסת שבירושלים הם צריכים לאנשי המקום כל השנה ומתמלאת פה על פה,

סיפורים על הרב זצ"ל

שציונו לישון בסוכה

סיפר הרב רפאל יצחק הרקם, ממלבורן שבאוסטרליה: בשנת התשנ"ג הגעתי לישראל, והזמינו אותי לסעודות השבת וחג סוכות אצל הרב זצ"ל. אני נוהג מנהגי חב"ד לפיהם לא נוהגים לישון בסוכה בלילות בגלל אורות גדולים שיש בסוכה. מרן הרב אליהו מהדר מאוד לישון בסוכה אפילו שנת ארעי. כל רגע שיש לו הוא יושב ולומד ואף מקבל אנשים לשאלות בסוכה.

לא ידעתי איך לנהוג בביתו של הרב אליהו. אם אשן בסוכה - הרי שלא נהגתי כמנהגי חב"ד. אם לא אשן בסוכה - אולי אפגע במארח שלי, הרב אליהו. אבל לא נדרש לי זמן רב מדי להרהר בשאלה כבדה זו, כי הרב בעצמו פנה אלי באמצע הארוחה בסוכה במרפסת הבית ואמר: אני יודע שאתה נוהג על פי מנהגי חב"ד, והם לא ישנים בסוכה. יש לנו סוכה בחניה. אתה יכול לנוח בסוכה הזאת עד השעה שתמצא לישון. הלכתי ללמוד קצת בסוכה הזאת, ונראה שלא חלף זמן רב ונרדמתי על השולחן. כשהתעוררתי גיליתי שהשעה היא 04:30 בבוקר, ולא ידעתי איפה יש מים קרובים שאוכל ליטול ידיים. בעוד אני מהרהר בשאלה הזאת, והנה דפיקה על דלת הסוכה. אמרתי שאפשר להיכנס, וגיליתי מולי את הרב בכבודו ובעצמו, מביא לי קערה ונטלה עם מים לנטילת ידיים. איך הוא ידע שהתעוררתי? איך הוא הספיק לרדת שתי קומות לסוכה מהבית שלו? ובעיקר - איך גדול הדור מביא מים לקטן כמוני?

ידעתי כמה גדולה רוח הקודש שלו, אבל עד לאותו רגע לא שיערתי כמה גדולה הכנסת האורחים שלו, שהיא בעיני לא פחות מופלאה.

נצח ישראל לא ישקר

סיפר משה אייזן מפסגות: בשנת תשנ"ה נכנסנו לביתנו החדש, קנינו סוכה חדשה, וכיוון שהתעייפתי מלקנות כפות תמרים החלטתי שמעתי אשתמש בסכך לנצח. הבעיה הייתה, שחששתי שהרב אליהו זצ"ל לא יתיר להשתמש בסכך כזה. התקשרתי לרב, לא הזדהיתי ושאלתי איזה סכך לנצח הרב מתיר. הרב לא השיב לשאלה ואמר: כדאי שתשאל את הרב שלך. אמרתי לו שהוא הרב שלי, והוא התחמק ולא השיב. אחר כך קראתי שהרב לא התיר סכך לנצח, אבל הוא לא רצה להגיד לי דבר שלילי על שיטה שאחרים נוהגים בה ולכן התחמק מתשובה.

תשובה כהלכה

קידוש? סוכה. מה עושים בחג סוכות כשאני בבידוד ואין סוכה? מה לגבי קידוש וסעודות החג? אם אין סוכה, אתה פטור מהסוכה. אם יש סוכה, תיכנס לפני שייכנסו אנשים אחרים ותאכל, או אחרי שהם יצאו. אם אין אפשרות כזאת - פטור. כדאי לנסות להיכנס לסוכה לפחות לקידוש וכזית ראשון, אחרי כולם. בשאר הימים אפשר לא לאכול פת. ולגבי שינה - אם אי אפשר פטור מסוכה.

אורו Se לויקן. ראיתי שהרב אמר שעושה לויקן זה כתוצאה מחטא האדם הראשון שהיה אור והפך לעור ונתקן זאת על ידי הארת פנים. אם כך, למה אנחנו עדיין מברכים שנזכה לשבת בעורו של לויקן למרות שזה מצב כביכול של תוצאה מהחטא? למה אנחנו לא אומרים למשל שנזכה לשבת בסוכת אור? המטרה היא לחזור ולתקן את החטא, דהיינו להפוך את העור לאור ולא להתעלם ממנו. כי אנחנו בעולם אחד וכולם משפיעים על כולם. לכן משה לוקח את התנין ומשתמש בו ולא הורג אותו.

המרכז ההלכתי העולמי

ע"י מורי הוראה מרבני בית מדרש "דרכי הוראה לרבנים" בראשות מורנו הרב יוסף אליהו שליט"א.
072-260-2020 (בשעות 12-22)
ניתן לשלוח שאלה בוואצפ למספר 054-319-8126
למייל rabanim.online@gmail.com
באתר www.darchei-horaah.org

בעת התקבץ שם בחג השבועות החוגגים יותר מג' מאות איש, כלם הם נכנסים שם ויושבים רוחים כי עדיין היא בקדושתה וזה סימן גאולה שלישית". התשב"ץ חי לפני יותר מ-600 שנה, והוא מתאר כי בירושלים היו מתקבלים עולי רגלים בחג השבועות (וראה גיטין ד' ע"ב).

אם אשכחך ירושלים

בשו"ת "משנה הלכות" (חלק יב סימן תפב) הביא את דברי החתם סופר בתורת משה פרשת אמור, בהספדו על הרוגי רעידת האדמה בצפת שבה נספו אלפי נפשות וביניהם גדולי וארזי התורה, ושם הוא אומר: רעידת הארץ היא מקנאת ירושלים כי שם שער השמים ולא זזה שכינה מכותל המערבי. והנה זה קרוב מאה שנה שמו חכמי ישראל והמוני ישראל פניהם לצפת כי שם קבר רשב" במירון והאר" הקדוש בצפת. וכל העולים לא"י לא שמו פניהם אלא לצפת וטבריה, וירושלים נשכחה לגמרי, והיא עיר ה' שמה. עכ"ל.

מצווה לקבל פני השכינה

על כן כתב בשו"ת "משנה הלכות" (חלק יב סימן תפב) על חשיבות ירושלים גם בזמן החורבן: "הנה מצווה לחדש הלבנה בכל חודש פעם (עין ש"ע א"ה ס' תכ"ו) והוא מימרא דרב יהודה (סנהדרין מ"ב) והוא מטעם קבלת פני השכינה ופשוט שמצווה לקבל פני השכינה, והנה בכותל מערבי השכינה נשארה, אם כן העולה להגל לקבל פני השכינה אפילו נימא דבזה"ז ליכא חיוב לעלות, אבל מכל מקום העולה ומקבל פני השכינה יש לו מצווה דאורייתא של קבלת פני השכינה, ואולי עתה המצווה יותר גדולה כמ"ש ציון דורש אין לה מכלל דבעי דורש. ואם בא הדורש - משמח כביכול השכינה ומקיים מצוות עשה גדולה וזה לפענ"ד ברור ואמת".

כך כותב הבן איש חי על השכינה שיש היום במקום המקדש והקרוב לו: "כל מקום שהוא קרוב וסמוך להר הבית שבו קרקע המקדש ובית קודש הקדשים הוא מעולה ומקודש יותר. וכן כתב הגאון חתם סופר ז"ל ביו"ד ס' רל"ג וז"ל 'מכל מקום היינו חוץ לירושלים. אבל בירושלים גופה לדור סמוך לקדושת הר האלהים אפילו בחרבנה אשרי הזוכה' עכ"ל. ולכן בוודאי בית הכנסת ובית המדרש שהיא בנויה עתה קרוב וסמוך להר הבית היא מעולה ומקודשת יותר כיון שהיא סמוכה וקרובה לשער השמים. וכ"ש אם העומדים שם יכולים לראות ממנה קרקע בית המקדש מן החלונות שבה הרי זו מעולית יותר ויותר, ואשרי הזוכה להתפלל שם ולעסוק בתורה במדרש הבנוי שם" (עוד יוסף חי יתרו ב).

ויהי רצון שנזכה ויתקיים בנו והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בביית תפלתך (ישעיהו נו, ז), במהרה בימינו אמן.

שנה חדשה עיצוב חדש

ספר הלכה יומית תנא דבי אליהו לשנת תשפ"א

התנא דבי אליהו

הרב מרדכי אליהו זצ"ל

להשיג בחנויות הספרים ברחבי הארץ

להזמנת כמות ולסיווגים 052-806-9922

ובאתר: harav.co.il